

VIII kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **KOMISJI ŁĄCZNOŚCI Z POLAKAMI
ZA GRANICĄ
(NR 8)
z dnia 13 stycznia 2016 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Łączności z Polakami za Granicą (nr 8)

13 stycznia 2016 r.

Komisja Łączności z Polakami za Granicą, obradująca pod przewodnictwem posła **Michała Dworczyka (PiS)**, przewodniczącego Komisji, rozpatrzyła:

– projekt inicjatywy uchwałodawczej Komisji w sprawie upamiętnienia 80. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu.

– sprawy bieżące.

W posiedzeniu udział wzięli: **Jan Dziedziczak** sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych wraz ze współpracownikami, **Ewa Ziólkowska** wiceprezes zarządu Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie”.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Leszek Jasiński** i **Jolanta Osiak** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Dzień dobry. Witam wszystkich państwa na kolejnym posiedzeniu sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą. Witam panie i panów parlamentarzystów. Witam szanownych gości. Widzę pana dyrektora Junoszę-Kisielewskiego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych, widzę panią prezes Ewę Ziólkowską z Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie”, wszystkich gości witam na dzisiejszym posiedzeniu.

Proszę państwa, spotkaliśmy się dzisiaj, żeby zrealizować tak naprawdę jeden punkt. Natomiast zanim przejdziemy do tego punktu zapytam, czy są uwagi do protokołu z poprzedniego posiedzenia Komisji? Nie słyszę żadnych uwag, w związku z tym uznaję, że protokół został przyjęty. Czy są jakieś propozycje zmiany dzisiejszego porządku obrad? Nie słyszę żadnych propozycji, więc uznaję, że Komisja przyjęła porządek dzienny dzisiejszego spotkania. Zatem proszę państwa, przejdźmy od razu do punktu pierwszego: Rozpatrzenie projektu inicjatywy uchwałodawczej Komisji w sprawie upamiętnienia 80. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu.

Proszę państwa, wiele mówiliśmy w ostatnich miesiącach o naszych rodakach na Wschodzie, w szczególności o tych, którzy mieszkają na terenach azjatyckich byłego Związku Sowieckiego. To są osoby, które w dużej części są potomkami osób, które trafiły tam w ramach represji. Są to potomkowie zesłańców z różnego okresu, ale szczególnie dużo osób, to potomkowie Polaków, którzy zostali zesłani z terenów Ukrainy Sowieckiej do Kazachstanu w 1936 r. Przypomnijmy, że po Traktacie Ryskim, po zakończeniu pierwszej, a później polsko-bolszewickiej wojny, na terenach byłego Związku Sowieckiego zostało grubo ponad milion naszych rodaków. Różne są szacunki, oficjalne dane, pierwszy spis sowiecki mówił o 770 tys., są też szacunki, które wskazują, że była to grupa blisko 2 mln osób. Duża część z tych Polaków zamieszkiwała tereny...

Witamy pana ministra, zapraszamy – pan minister Jan Dziedziczak.

Duża część tych osób zamieszkiwała tereny Ukrainiejskiej i Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Ludowej. Początkowo władze sowieckie miały pomysł asymilacji i sowietyzacji naszych rodaków. Tak naprawdę chciano poprzez umożliwienie nauki w języku polskim, poprzez tworzenie różnych parapolskich instytucji doprowadzić do całkowitego zsowietyzowania Polaków mieszkających na terenie ZSRR.

W połowie lat 30. okazało się, że ta metoda, o ile może oddziaływała na inne narodowości, o tyle na Polaków na pewno nie oddziaływała. Większość Polaków mieszkających na terenach Związku Sowieckiego była cały czas nastawiona antykomunistycznie, zach-

wała język, zachowała polskie tradycje i przywiązanie do wiary. Zapewne to było jednym z zasadniczych powodów, dla którego rozpoczęły się represje w połowie lat 30. Represje zaczęły się od likwidacji polskiego rejonu autonomicznego Marchlewszczyzny w 1935 r., a następnie na przełomie 1935 i 1936 r. rozpoczęła się wielka antypolska nagonka propagandowa, która została uwieńczona decyzją Rady Komisarzy Ludowych. W dniu 28 kwietnia 1936 r. Rada Komisarzy Ludowych przyjęła dekret, zgodnie z którym ponad 15 tys. rodzin miało być deportowanych do Kazachstanu. Łącznie wysłano tam ponad 70 tys. Polaków. Zostali wysłani w wagonach bydłowych, w straszliwych warunkach, część zmarła po drodze. Wsadzano ich w szczerym stepie, gdzie nie było żadnych miejscowości. Punkty, w których mieli się osiedlić miały wyłącznie swoje numery, mieszkali początkowo w ziemiankach. Wiele osób zmarło w tym pierwszym okresie, ale i później ze względu na skrajnie trudne warunki bytowania wiele umarło. Ta grupa dzisiejszych potomków tych zesłańców liczy 30 kilka tysięcy osób i oni cały czas mieszkają w Kazachstanie.

Przez ostatnie 25 lat państwo polskie nie wywiązało się ze swojego moralnego zobowiązania, jakim było udzielenie pomocy tym osobom, jakim było stworzenie im realnej możliwości przyjazdu do Polski, do ich ojczyzny. Przyjęta w 2000 r. ustawa o repatriacji niestety nie spełniła oczekiwań ustawodawców. W ramach tej ustawy do Polski przyjechała znikoma grupa osób, a cały czas wiele tysięcy naszych rodaków w Kazachstanie oczekuje na możliwość przyjazdu do ojczyzny. Intencją tej uchwały z jednej strony jest oddanie hołdu tym wszystkim, którzy byli represjonowani, tym wszystkim którzy zmarli, tym wszystkim którzy ucierpieli tylko z tego powodu, że byli Polakami.

Jest też drugi wymiar tego projektu, bardzo konkretny. Mianowicie chcielibyśmy, żeby polski Sejm bardzo jednoznacznie stwierdził, że w tej chwili jest to sprawa priorytetowa, że w tej chwili nie ma tak wielu pilniejszych spraw, jak stworzenie możliwości powrotu do Polski potomkom tych zesłańców. Stąd projekt tej uchwały. Jeśli państwo pozwolić, odczytam ją, a później będziemy mogli jeszcze o niej oczywiście podyskutować.

„Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 stycznia 2016 r. w sprawie uczczenia 80. rocznicy deportacji Polaków do Kazachstanu. Po zakończeniu w 1921 r. wojny polsko-bolszewickiej ponad milion Polaków zostało na terenach Związku Sowieckiego. Większość z nich zamieszkiwała tereny Ukrainskiej i Białoruskiej Republiki Sowieckiej. Pomimo wielu lat agresywnej polityki sowietyzacji prowadzonej przez władze nasi rodacy zachowali polskie tradycje, język oraz przywiązanie do wiary przodków. Z tego powodu po kilku miesiącach agresywnej antypolskiej kampanii 28 kwietnia 1936 r., Rada Komisarza Ludowych ZSRR podjęła decyzję o deportacji ponad 70 tys. Polaków do Kazachstanu.

Nasi rodacy tygodniami podróżowali w wagonach towarowych w odległe, północne rejonu Kazachstanu gdzie porzucano ich w szczerym stepie. Wielu z nich zmarło z wycieńczenia, chorób oraz wskutek skrajnie trudnych warunków.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd wszystkim represjonowanym, zmarłym i zesłanym na nieludzką ziemię przez władze sowieckie.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdza, że dotychczasowy brak wystarczającej pomocy dla potomków polskich zesłańców, w szczególności brak przeprowadzenia skutecznej repatriacji rodaków jest wielkim zaniedbaniem państwa polskiego.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje, że jak najszybsze przeprowadzenie repatriacji Polaków z Kazachstanu oraz innych miejsc katorgi stanowi dziś jedno z najważniejszych moralnych zobowiązań narodu polskiego”.

Proszę państwa, byłoby pięknym gestem i też bardzo symbolicznym, gdyby w 80. rocznicę przyjęcia tego dekretu, czyli w okolicach 28 kwietnia Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął nową ustawę o repatriacji. Ustawy, która rozwiąże problem tak długo oczekujących na powrót naszych rodaków w Kazachstanie.

Ostatnie zdanie jest takie, że jest literówka w pierwszej linijce ponad milion, a nie miliom, jak tu jest napisane.

To jest propozycja, którą przedkładam Komisji. Może jeszcze jedno zdanie, otóż uważam, że sprawa jest na tyle poważna, że nie powinniśmy ograniczyć się do dezyderatu, który przyjęłaby Komisja, a powinniśmy podjąć inicjatywę uchwałodawczą, w wyniku której Sejm jako cała izba niższa podejmie stosowną uchwałę. Bardzo dziękuję.

Otwieram dyskusję. Panie ministrze, czy pan zechce zabrać głos jako pierwszy. Bardzo proszę.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jan Dziędziczak:

Bardzo dziękuję panie przewodniczący. Panie i panowie posłowie, z wielkim zadowoleniem przyjmujemy inicjatywę państwa. Jest to sprawa niezwykle istotna, podkreślająca również element zadośćuczynienia moralnego, element sprawiedliwości dziejowej, która jest również ważnym narzędziem, ważnym elementem polityki zagranicznej każdego państwa, więc gorąco rekomendujemy przyjęcie tej uchwały.

Nie ukrywam, że teraz mówię to jako przedstawiciel rządu, ale przez ostatnie lata także w Komisji Łączności z Polakami za Granicą zajmowaliśmy się tym tematem, dopingowaliśmy rządzących. W naszej opinii proces repatriacji jest niewielki, jeśli nie powiedzie znikomy i absolutnie konieczna jest nowa ustawa umożliwiająca w sposób realny, tak jak to zrobiły prawie wszystkie kraje mające swoich rodaków zesłanych w Kazachstanie czy na Syberii, umożliwiająca skuteczną repatriację. Tej skutecznej repatriacji nie ma. Jest niewielki procent osób, które z tej aktualnie obowiązującej już 16 lat ustawy skorzystało.

Jeśli mogę jeszcze tutaj w ramach temperamentu poselskiego zasugerować tylko drobne literowe zmiany, mianowicie proponuję, żeby w tytule to było „w sprawie upamiętnienia 80. rocznicy deportacji Polaków z Kazachstanu”. Uczczenie ma taki wymiar na pewno pozytywny, więc absolutnie rozumiem intencję wnioskodawców, uchwałodawców, ale...

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Bardzo przepraszam panie ministrze, mógłby pan powtórzyć, jaką zmianę pan proponuje?

Sekretarz stanu w MSZ Jan Dziędziczak:

Tytuł, „Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej w sprawie upamiętnienia” – zamiast uczczenia, upamiętnienia 80. rocznicy.

Druga rzecz, bo tu też kwestia, czy używamy sformułowania Związek Sowiecki, czy Związek Radziecki. Zgodnie z zaleceniami Instytutu Pamięci Narodowej sugerujemy tak, jak to było w okresie II Rzeczypospolitej, używanie formy Związek Sowiecki. Warto przypomnieć, mówię to jako przedstawiciel MSZ, że przy wejściu do Ambasady Związku Sowieckiego w okresie II RP w Warszawie był napis Ambasada Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich w Warszawie i warto do okresu II RP tutaj w nazewnictwie powrócić. W związku z tym w pierwszym akapicie, ostatnie zdanie też warto zamienić: ZSRS podjęła decyzję o deportacji.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Dobrze, dziękujemy.

Sekretarz stanu w MSZ Jan Dziędziczak:

Dziękujemy i jeszcze raz gorąco rekomendujemy przyjęcie tej uchwały.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Bardzo dziękuję. Zapraszam panie i panów posłów do zabrania głosu. Bardzo proszę, pan Cimoszewicz.

Poseł Tomasz Cimoszewicz (PO):

Droży państwo, myślę, że to jest bardzo wzniosły i ważny projekt. Generalnie w 90% tego tekstu wszystko osobiście mi pasuje. Chciałbym tylko zwrócić uwagę na punkt, w odniesieniu teraz do słów ministra Dziędziczaka, który mówił, że ma wynikać z tej uchwały, z tego projektu pozytywne uczucie uczczenia tej rocznicy. Ja bym skłaniał się do wykreślenia przedostatniego akapitu stwierdzającego, że dotychczasowy brak wystarczającej pomocy dla potomków polskich zesłańców itd., do końca zdania, aby go wykreślić ze względu na to, że kwestia repatriacji w mojej opinii jest super ważna. Powinniśmy jako państwo, jako organ ustawodawczy najpierw stworzyć odpowiednie prawo, które jesteśmy w stanie wprowadzić w życie. Kiedy zrobimy to skutecznie, będziemy mogli odnieść się do przeszłości i powiedzieć, nie wychodziło nam wcześniej, ale w tej chwili

osiągnęliśmy sukces, sprowadzamy was do kraju – mówię takim bardzo prostolinijnym językiem – a nie podkreślałbym tego, czego nie udało nam się dokonać.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Bardzo dziękuję. Czy to jest propozycja poprawki, czy pana odczucie, panie pośle?

Poseł Tomasz Cimoszewicz (PO):

Zróbmy to jako odczucie. Nie, nie zgłaszam poprawki, jeszcze nie miałem okazji, więc pozostawię to sobie na przyszłość, uznajmy to za odczucie.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Rozumiem. Zanim przekażę kolejnym osobom głos, to uspokajając pana posła i wszystkich innych, którzy mogą zwrócić na ten akapit uwagę, chciałbym powiedzieć, że warto żebyśmy jako izba niższa potrafili nazwać po imieniu pewne rzeczy, które się wydarzyły bądź nie wydarzyły. Zwróćcie tutaj państwo uwagę, że my nie odnosimy się do żadnego konkretnego okresu z tych 25 lat, nie piętnujemy, że ten rząd albo ta partia polityczna zrobiła lepiej, a ta gorzej.

Poseł Tomasz Cimoszewicz (PO):

Rozumiem, ale to nie była moja intencja.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Stwierdzamy pewien fakt, że ta sprawa nie została załatwiona i to jest uzasadnienie zdania, które jest zdaniem kolejnym, zamykającym projekt uchwały. Stąd namawiam, żeby pozostawić ten tekst, ale bardzo proszę też o inne wypowiedzi w tej sprawie.

Czy ktoś z pań lub panów posłów chciałby zabrać jeszcze głos w sprawie projektu? Jeżeli nie, to w takim razie chciałbym żebyśmy podjęli taką inicjatywę uchwałodawczą. Jednocześnie chciałbym państwa prosić o upoważnienie mnie do reprezentowania w tej sprawie, tutaj zgodnie z art. 33a regulaminu Sejmu, to też musi być zaznaczone. Przepraszam art. 34, wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnianego do reprezentowania w pracach nad tym projektem, więc bardzo proszę, żeby państwo też wyrazili zgodę, abym jako przewodniczący Komisji mógł być tą osobą reprezentującą Komisję.

Bardzo proszę, kto z pań i panów posłów jest za podjęciem inicjatywy uchwałodawczej i przedłożeniem projektu uchwały Marszałkowi Sejmu w treści zaproponowanej, proszę o podniesienie ręki. (25) Dziękuję bardzo. Kto jest przeciw? (0) Nie widzę. Kto się wstrzymał? (1) Jedna osoba się wstrzymała.

Teraz chciałbym poprosić o zgodę do tego aby reprezentować Komisję przed Sejmem w sprawie projektu uchwały. Jeżeli nie usłyszę sprzeciwu, to uznam, że Komisja wyraża taką zgodę. Bardzo dziękuję państwu za zaufanie. Zamykam ten punkt.

Przechodzimy do punktu drugiego sprawy bieżącej. Czy ktoś z pań i panów posłów ma jakąś propozycję w sprawach bieżących? Nie ma. A przepraszam najmocniej, bardzo proszę panie pośle.

Poseł Marcin Porzucek (PiS):

Panie przewodniczący, chciałbym tylko zasygnalizować panu ministrowi, że niebawem złożę interpelację w sprawie polskich dipisów, osób, które po II wojnie światowej pozostały, przede wszystkim szeregowych żołnierzy, którzy zostali pozbawieni przez komunistów polskiego obywatelstwa i ta sytuacja jest nadal niezadowolona. Oczywiście to ma bardziej wymiar symboliczny, ale mam nadzieję, że być może MSZ i pan minister się nad tym pochyli.

Przewodniczący poseł Michał Dworczyk (PiS):

Bardzo dziękuję. Natomiast ja w sprawach różnych chciałbym krótką informację przekazać, może to też dla pana przewodniczącego będzie interesujące, więc proszę o sekundę uwagi. Mianowicie na ostatnim posiedzeniu Sejmu w styczniu zajmujemy się sprawą oświaty polskiej na Litwie, czyli sprawą, którą zaczęliśmy omawiać na poprzednim posiedzeniu. Zostali zaproszeni przedstawiciele mniejszości polskiej z Litwy dosyć szeroko, bo zarówno przedstawiciele szkół, jak i komitetów obrony szkół, jak i Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna”. Bardzo proszę też o przygo-

towanie się do tego posiedzenia, żebyśmy merytorycznie mogli przeprowadzić dyskusję, to jest pierwsza sprawa.

Druga sprawa, jutro odbywa się pierwsze czytanie nowelizacji ustawy o Karcie Polaka, którą to inicjatywę podjęła nasza Komisja. Zapewne ten projekt po pierwszym czytaniu zostanie skierowany do dalszego rozpatrywania również do naszej Komisji i w tym celu na najbliższym posiedzeniu Komisji będziemy musieli wyłonić podkomisję. Proszę więc o zastanowienie się, kto z pań i panów posłów chciałby wziąć udział w pracach tej podkomisji. Zaznaczam, że wiąże się to z poświęceniem dodatkowego czasu, żebyśmy z przedstawicielami rządu, który już na tym etapie również będzie brał udział w pracach legislacyjnych, mogli się zastanowić nad tekstem. Tyle ogłoszeń z mojej strony.

Jeśli nie usłyszę innych głosów, bardzo państwu serdecznie dziękuję i zamykam posiedzenie.